

Jože Gruden*

Spomini na šolo in mladost

Namesto uvoda

V Slovenski šolski muzej občasno najdejo pot tudi dragoceni spomini na šolo in mladost. Zakaj dragoceni? Ker osvetljujejo konkretne dogodke in razmere, tako v šoli kakor doma, kot so se dogajali v bližnji ali daljni preteklosti, in to skozi prizmo informacij, spoznanj in občutij posameznega pričevalca. Ta pričevanja obravnavamo kot najdragocenejše gradivo, kar ga hranimo in zbiramo v Slovenskem šolskem muzeju, saj lahko z njim dodatno osvetlimo konkreten zgodovinski dogodek, obdobje ali muzejski predmet. Tovrstne spomine je zapisal Jože Gruden – Jodec in se nanašajo na začetno obdobje socializma. Njegovi šolski spomini so izčrpnj, mestoma izredno podrobni in faktografski, pa tudi hudomušni, iskrivi in zabavni, zato vas ne bodo pustili ravnodušnih.

Celotne spomine je avtor izdal v samozaložbi decembra 2018, na tem mestu pa objavljamo spomine, ki se dotikajo njegove izobraževalne poti. V spominih je izredno zanimivo zgodnje obdobje njegovega življenja, saj spoznamo razmere ob koncu vojne in začetek socialistične šole v dobrepoljski dolini skozi oči otroka in učenca, ki je to obdobje intenzivno doživljal.

Bralkam in bralcem želim prijetno branje, svojemu staremu stricu Jožetu pa ob 80. letu kličem: še na mnoga leta!

Marko Ljubič, svetovalec/višji kustos v Slovenskem šolskem muzeju

Moja zgodnja otroška leta

Rojen sem bil 19. januarja 1941 kot peti otrok in tretji sin – postržek v Predstrugah. Moj oče je bil gostilničar in manjši posestnik v Dobrepolju. Mama je pomagala v gostilni in kuhinji.

---

* Jože Gruden – Jodec, slovenski pesnik, amaterski dramski igralec, odličen rekreativni športnik, strasten planinec in pohodnik, aktiven član PD Planika Maribor. V poklicni karieri se je zapisal Marlesu, bil je tudi direktor Marles pohištva, d. o. o.

Prvi spomini mi segajo v čas pred kapitulacijo Italije. Italijanski kuhar in njegov pomočnik sta me naučila nekaj italijanskih besed. Namenjene so bile dvema italijanskima oficirjema, ki sta imela svoje prostore pri bližnjih sosedih (pri Ambrožu in Kavčiču). Italijanski kuhar in njegov pomočnik sta mi obljubila čokolado in bombone. Peljala sta me do vhodnih vrat, kjer sta stanovala italijanska oficirja. Za prvega sta me naučila stavek: »Quanto costa uno chilo libe mere?«¹ Od tega oficirja sem dobil bombone. Za drugega sta me naučila stavek: »Comandante poco matto!«² Ta me je najprej strogo pogledal, se nato nasmehnil in mi dal čokolado. Nikakor se nisem zavedal, kaj bi se lahko zgodilo, če bi italijanska oficirja vzela moje besede resno.

Kmalu prvi koraki v začetku leta 1942 (osebni arhiv).

Drugi spomin mi sega v jesen 1943, ko so pripeljali mrtvega mojega brata Bineta. Spominjam se še (verjetno leta 1944), ko so pred našim kozolcem partizani s topovi streljali na hrib oz. cerkev sv. Antona nad Zdensko vasjo. Pritekel sem na dvorišče pod gospodarsko poslopje. Nekdo je zavpil: »Pritekajte ga!« Preplašen sem stekel nazaj v kuhinjo. Skril sem se pod mizo. Močno je počilo, tako da je nastala pod mizo od strahu kar luža.

V našem magacinu so večkrat jedli vojaki. Videval sem zlasti različne prazne konzerve (od rib, marmelade, paštete ipd.). Po pripovedi domačih so me nekega dne Nemci povabili v avto, fiksirali volan tako, da sem se vrtel v krogu po dvorišču in *šofiral*. Takrat so se verjetno vsi zabavali, najbrž tudi jaz.

V letu 1945 se spominjam maja, ko so mimo naše hiše šle dolge kolone partizanov proti Ljubljani.

Moje igrače v zgodnjih otroških letih so bile: rjavi medvedek (dva rjava gumba za oči), žoga iz cunj, lesen zelen vlakec, punčka (darilo od tete Jožice iz Ljubljane), nekaj zelenih svinčenih vojakov, lesene kocke, polepljene s slikicami, in domine (največji toplar 8 x 8).

Ne spominjam se, kdaj je bila med vojno požgana in porušena železniška postaja Dobropolje (čez cesto nasproti naše hiše). Tu smo se otroci zelo radi igrali (skrivali, lovili). Kljub majhni vasici nas je bila kar lepa družina igre željnih otrok: Hinko, Marija, Koka (hčerka šefa postaje), Tone (sin kretničarja), Egon in seveda jaz kot najmlajši. Na železniški postaji je stalo na pomožnem tiru več osebnih vagonov. Seveda je bil tu za nas otroke posebno priljubljen prostor za igranje, toda ...

Nekega dne (kmalu po končani vojni l. 1945) nas je dobil v vagonih šef postaje – tovariš Kastelic. Vsi smo se ga bali, saj se je verjetno samo on zavedal, kako

1 Koliko stane en kilogram pameti?

2 Poveljnik je malo nor!

nevarno se je igrati v vagonih in med železniškimi tiri. Vsi smo bežali na vse strani. Enega je ulovil (sosedovega Toneta, kretničarjevega sina). Seveda nas je vse prepoznal. Spominjam se, da sem se med tekom domov polulal v hlače. Postajenačelnik je razumljivo vsem staršem povedal, kje smo se otroci igrali. Vsi smo bili od svojih staršev kaznovani, po različnih metodah. Meni je ata navil uro na ušesu, me okregal in mi za vedno strogo prepovedal igranje na železniški postaji. Sin kretničarja Tone jo je odnesel še mnogo slabše (bil je tepen s pasom po zadnjici). Moj strah na ta dogodek je bil prisoten vsaj še kakšno leto, saj je načelnik postaje zaradi porušenega stanovanja na železniški postaji z družino začasno stanoval v naši hiši (v svoji sobi).

V jeseni 1947 je šel sosedom Tone (letnik 1940) prvič v šolo. Bil sem zelo nesrečen, ker nisem bil spomladi istega leta potrjen za šolo. Zelo dobro se spominjam tistega poznega spomladanskega dne. Mama me je pripeljala na osnovni vabila na Videm. Zbrani smo bili v Jakličevem domu, kjer smo bili v prisotnosti zdravnika in učiteljice pregledani. Moja bodoča učiteljica, tovarišica Andolškova (učila je vedno samo prvi razred OŠ) je govorila moji mami: »Ne bo vam žal, otrok je majhen in droben, laže se bo učil, če bo še eno leto počakal s šolo.« Jaz sem bil seveda ves nesrečen, saj je bil moj sosed Tone Jerovšek sprejet v prvi razred OŠ v Dobropolju. Hočeš – nočeš sem se moral sprijazniti s to zame bolečo resnico.

Spomladi 1948 je moral brat Sašo predčasno končati šolanje na Srednji kmetijski šoli v Mariboru. Zaradi očetove bolezni je moral ostati doma na kmetiji. Delavcev kmetije niso smeli imeti, ker so jih tako laže prisilili v kmetijske zadruge.

Končno sem bil potrjen za šolo. Tisto pomlad in poletje sem že včasih pomagal očetu in bratu pri lažjih kmečkih delih (sajenje krompirja, pobiranje odpadlih jabolk za kuho žganja, strežbo s pijačo pri košnji in sušenju sena, skušal pomagati staremu očetu pri krmljenju živine ali pa spremljati očeta pri raznih delih). Tudi iz kleti sem prinesel po naročilu ata kakšno steklenico piva, cockte, kisle vode, sifona, krahrla ... Pogosto sem tudi sedel na pragu pred hišo in spremljal prihode in odhode osebnih in tovornih vlakov. Sopihanje parnih lokomotiv, premikanje tovornih vagonov in piskanje (lokomotive, kretničarjev) mi je krajšalo čas.

Nekega poletnega dne me je ata vzel s seboj v gozd. Peljala sva se z vozom. Vprežena sta bila dva konja, Rižan in Rudi. Voz je bil opremljen za prevoz drv. Drva so bila pripravljena v gozdu nad Zdensko vasjo (v Žlebu). V gozdu sva naložila večinoma vejevje in drobnejša bukova drva. Delo je bilo zamudno, ker je bilo mnogo drobiža. Proti večeru sva se vračala z naloženim vozom drv proti domu. Srečno sva prispela iz gozda na glavno cesto. Jaz sem hodil za vozom, kot mi je naročil oče. Ko sva že prečkala most čez železniško progo nad Zdensko vasjo, je ata voz ustavil. Rekel je: »Sedaj je navzdol klanec, potrebno bo spredaj in zadaj močno »žlajfati.« Jaz bom zaviral sprednja kolesa, ti pa zavijaj kljuko zadaj« Vse je bilo v redu, toda jaz nisem vedno hodil za vozom. Hotel sem skočiti na voz. Pri zadnjem kolesu z leve strani sem stopil na coklo »glajz«. Spodrsnilo mi je. Konice prstov desne noge so prišle pod zadnje kolo voza. »Av, av,« sem tiho zastokal in stisnil zobe. Šele doma, ko sem sezul čevlje in nisem mogel normalno hoditi, sem povedal, kaj se mi je zgodilo. Ata je bil zelo hud. Kregan sem bil s pripombo: »Zakaj ne ubogaš? Zakaj skačeš na voz, ko gre naprej? Lahko bi postal šepast za vse življenje!« Nesreča se mi je zgodila samo teden dni pred pričetkom šole.

K sreči razen črnih nohtov in stisnjenega palca ni bilo hujših posledic. Tako so minila moja zgodnja otroška leta. Kljub težkim časom (med vojno in prva leta po vojni) so bila lepa. Nisem trpel pomanjkanja, nismo pa živeli razkošno. Lahko pa trdim, da nikoli nisem bil lačen. Če pa sem morda kdaj bil lačen, sem bil zaradi izbirljivosti. Joj, ta kava, puding, palačinke in sladkarije! Saj veste, bil sem tamali!

Osnovnošolska leta

Jeseni 1948 sem prvič prestopil prag učenosti. Osnovna šola Videm-Dobrepolje je oddaljena od moje rojstne vasi dva kilometra. Prvi teden pouka me je s kolesom vozil v šolo in iz šole brat Sašo. Vozil me je na drogu (štangi). Pozneje sem lahko že hodil sam (peš), saj nisem več šepal. Seveda pa sem želel hoditi skupaj z malo starejšimi otroki. Vrstnika v vasi nisem imel. Tone in Stane sta hodila v drugi razred, Egon in Hinko pa v tretjega. No, nisem pozabil, imel sem tudi sošolko Nado, ki je stanovala bolj na drugem koncu vasi. Toda fantje – smo le fantje.

Prvi šolski dan nas je učiteljica, tovarišica Francka Andolškova (žena ravnateljca Ludvika Andolška) poimensko poklicala. Vsak je vstal, povedal svoj rojstni datum in poklic očeta, matere. Nekaj otrok ni imelo obeh staršev. Vsakega si je posebej ogledala in ga posedla po svoji presoji na določeno mesto. Klopi so bile razporejene v treh vrstah (levo, sredina, desno). Deklice so sedele po dve skupaj, enako tudi dečki. Manjši smo sedeli spredaj, večji zadaj.

Sledil je kratek nagovor. Roke smo morali držati na hrbtu. Govorila je o pozdravljanju učiteljev in starejših. Šolski pozdrav »Zdravo!« je bil obvezen. Napotki za lepo vedenje, obnašanje pri pouku in metode učenja so bile razumljivo sestavni del tega nagovora. Razdelila nam je tedenski urnik in za starše listek, katere šolske potrebščine potrebujemo za prvi razred.

Tako se je pričelo moje prvo seznanjanje s šolskimi obveznostmi. Učiteljica je bila zelo stroga. Nekoč nas je dobila v odmoru, ko smo se lovili po razredu. Nekaj je bilo kar dežurnih krivcev – razgrajačev. No, tudi jaz nisem bil za lovljenje ravno počasen, prej hiter. Vstopila je v razred. Obstali smo kot prikovani. »Kdo se je lovil po razredu, naj dvigne roko!« je strogo ukazala. Tisti dan sem bil tudi jaz prvič med njimi. Pri pouku sem bil izredno miren in ubogljiv. Ni pričakovala, da sem bil takrat tudi jaz med razgrajači. Trije smo dvignili roko. Vsakega je posebej poklicala k tabli. Najprej tistega repetenta, ki je bil kar dežurni pri nastavljanju roke. »Nastavi levo dlan!« mu je rekla. Fant je nastavil dlan. Krepko je učiteljica zamahnila s palico. Deček pa je dlan hitro izmaknil. Njena palica je zadela njo samo v nogo. Pritajeno je zajejala. Takrat je ubogi fant dobil dvojno kazen. Še dva udarca s palico – na vsako dlan roke. Tudi jaz sem dobil njen odmerek po levi roki. Pošteno me je zaskelala dlan. Dala je še pripombo: »Od tebe tega nisem pričakovala.« Ta opomin mi je učinkoval tako, da sem se lovil s sošolci rajši zunaj, ko je bil glavni odmor.

Pred vstopom v prvi razred osnovne šole nisem znal ničesar. Nisem poznal številke ne črk. Za moje predšolsko učenje starši niso imeli časa. Bilo je preveč dela v gostilni in na kmetiji. Brata in sestre pa tako ni bilo doma. Že ko smo se učili pisati številko tri, sem imel težave. Tri sem pisal kot narobe črko C s črtico v sredini.

Morali smo napisati v zvezke po dve vrstici enk, dvojk in trojk. K vsakemu je prišla in pogledala naše pisne izdelke. »Kako pa pišeš trojko?« me je vprašala. V zvezek mi je pokazala, kako se piše številka tri. Za domačo nalogo sem dobil napisati dvajsetkrat številko tri. Šteli in računali smo do dvajset. Učiteljica me je poklicala nekega dne k tabli. Napisala mi je računsko nalogo. »Dobro premisli!« mi je dejala in dala košček krede v roko. Strmel sem v nalogo na tabli. Nisem znal. Stal sem kot lipov bog. Prijela me je zadaj za glavo in jo potisnila ob tablo. »Upam, da te bo srečala pamet!« je zavpila s strogim glasom. Videl sem le zvezde pred očmi. Pameti za računstvo in matematiko pa tudi v srednji šoli nisem srečal. Kljub za danes morda nevzgojnim (nesprejemljivim) metodam nas je mnogo naučila. Z velikim spoštovanjem gledam na svojo pokojno učiteljico. Bila je stroga, pravična, znala pa nas je tudi pohvaliti. V prvem razredu sem imel naročenega Cicibana. Ko še nismo znali brati, nam je večkrat čitala pesmice in tudi pravljice.

29. novembra, na DAN REPUBLIKE, smo bili sprejeti med pionirje. Bil sem med petimi dečki, ko smo nastopali na proslavi v Jakličevem domu. Prikorakali smo na oder. Na glavah smo imeli modre kape TITOVKE, okoli vratu rdeče rutice, na ramah pa lesene puške. V žepu smo imeli vsak po tri kamenčke. Za pasom smo nosili lesene sabljice. Recitirali smo pesmico:

KAJ MARAMO MI
*Kaj maramo mi,
 ko smo fantje mladi,
 če zmanjka vojakov,
 pa pojdemo mi.
 Puško na ramo,
 sabljo za pas,
 tri kamenčke v žepu,
 pa gremo skoz vas.*

Po recitaciji smo strumno ob ploskanju občinstva odkorakali z odra in odvrgli vsak po en kamenček. To je bil moj prvi nastop. Vključen sem bil tudi v otroški pevski zbor. Še danes znam zapeti pionirsko himno.

Pozimi smo se sankali, smučali, pa tudi drsali. Skoraj usodni dogodek mi je ostal v spominu z drsanja. V prvem razredu smo imeli pouk dopoldne s pričetkom ob osmi uri. Otroci smo šli od doma dovolj zgodaj, da smo se še pred poukom drsali na Vidmu v Curku (seveda v čevljih). Led je bil tanek. Sošolki Anki se je udril. »Na pomoč, utapljam se!« je kričala. K sreči ob bregu voda ni bila globoka. Rešila se je sama. V šoli nas je tisti dan učiteljica kregala.

V prvem razredu smo se naučili računati do dvajset in brati velike črke. Male črke smo se učili pisati samo posamezno. Povezovanje v besede in gladko branje smo se z lepopisom učili v drugem razredu.

Bližala se je pomlad. Verouk, ki smo ga imeli v šolskem razredu zadnjo uro pouka, je poučeval župnik Rafko Fabiani. Pripravljali nas je za prvo sv. obhajilo. Moliti sem znal že pred šolo, saj smo takrat doma imeli zelo pobožno gospodinjsko pomočnico Micko Kastelic. Doma je bila iz vasi Tisovec v Suhi krajini. Ob že znanih osnovnih molitvah (Oče naš, Zdrava Marija) me je naučila tudi med drugim molitve: Sveti angel, varuh moj, Čuj Marija klicana in Vero. Po nekaj letih

služenja pri nas je odšla v samostan v Đakovo (blizu Zagreba). Tudi pozneje se je pri nas še oglasila, ko je šla obiskat starše v rodno vas Tisovec. Imela me je rada – kot bi bila moja mama.

Ne spominjam se točno, verjetno smo na cvetno nedeljo (ko smo otroci nosili butare) prejeli zakrament sv. obhajila. Bližale so se prve – moje najlepše počitnice. V maju smo praznovali 1. maj in dan mladosti. Tudi takrat smo pionirji nastopali v pionirskem zboru. Konec junija smo končali pouk. Prvi razred sem izdelal s prav dobrim uspehom. Računstvo je bilo ocenjeno dobro (3).

Moja mama se je dogovorila z bratom Vinkom o mojem počitnikovanju. Z družino je živel v Kranju. Mama je drugi dan odšla, mene pa pustila za štirinajst dni na počitnicah. Zelo hitro sem se spoprijateljil z bratranci in sestrično. Vsak dan smo se hodili kopat v reko Kokro, ki je bila nekaj sto metrov oddaljena od hiše. Vsi so bili že dobri plavalci. Skakali so s skal na glavo v vodo. Tudi mene so naučili plavati in tudi malo skakati. Pri skakanju na glavo nisem bil ravno spreten. Med sončenjem so igrali tarok. Kmalu sem spoznal rimske številke in pravila igranja. Zelo hitro, po nekaj dneh, so mi odstopili mesto za igranje. Mislim, da so me za mojo starost (osem let) kar dobro naučili tarokirati.

Večkrat smo hodili v delavsko mlečno restavracijo na priboljšek. Včasih dopoldne in tudi popoldne. Najbolj priljubljene jedi so bile: puding, palačinke, kakav, rižev narastek, hrenovka z žemljico in tudi navadni jogurt s sladkorjem. Za tisti čas so se mi zdeli priboljški kar poceni. Tudi jaz sem imel nekaj dinarjev, ki mi jih je pustila mama. Večinoma so plačevali bratranci. Bili so »kavalirji«.

Na vrtu so imeli češnjo. Vložene češnje po kosilu so bile takrat za vse otroke zelo dober posladek. Mamin brat Vinko je bil vnet kadilec. Kadil je cigarete Drava. Nekoč mu je doma zmanjkalo cigaret. Z veseljem sem mu jih šel iskat v bližnjo trafiko. Njegovi sinovi ga niso ravno ubogali. Bali pa so se matere Urške in stare mame.

Po končanih počitnicah na Gorenjskem so za štiri dni prišli na počitnice v Predstruge še moji gostitelji oz. bratranci in sestrična. Za darilo so mi prinesli pravo žogo z dušo. Plašč je sešila teta Urška iz debelega platna. Tu seveda ni bilo kopanja in igranja taroka. No, enkrat smo se šli peš kopat na Rašico. Večinoma smo se igrali: lovili, skrivali na seniku, šli slepe miši in tudi kakšno pošteno *ušpičili*. Najhujšo prigodo smo si pripravili kar sami. Igrali smo se skupaj z drugimi otroki z vasi – mojimi prijatelji. Kako je prišlo do tega dogodka, vem, ne vem pa, kdo je bil pobudnik. Sosedov Hinko je imel očeta majorja, ki je živel v Ljubljani. Matere ni imel, ker so jo ubili Nemci. Bila je partizanka. Tudi njegov oče, tovariš Hinko je bil udeleženec NOB. Nekega dopoldneva smo se zbrali otroci z namenom, da gremo v gozd nad apnenico. Bili smo sami fantje. Hinko je nekaj skrival pod srajco. Prišli smo globoko v gozd nad apnenico. Ven je potegnil pištolo in dejal: »Sedaj bomo streljali! Začel bom jaz. Najbolje bo, da nišanim v tisto debelo drevo.« Prvi je ustrelil. Nato so streljali po starosti navzdol. Vsak je lahko enkrat sprožil petelina. Tudi jaz sem prišel kot zadnji na vrsto. Nisem se bal, streljati pa tudi nisem hotel. K sreči se nam ni zgodilo nič hudega – toda ... Streljanje iz gozda so slišali domači. Hitro se je razvedelo, kdo so bili strelci. Hinkov oče je že drugi dan ugotovil, da mu manjkajo naboji.

Moje počitnice so se nadaljevale doma. Kot navadno sem pomagal pri sušenju sena in raznih lažjih kmečkih opravilih. Žoga (duša), ki sem jo dobil od tete

Urške, je bila kmalu predrta. Starejši fantje (tudi brat Sašo) so radi brcali žogo. Kmalu ni bila več okrogla in je že v prvih mojih počitnicah končala na smetišču. Tako so se končale moje prve počitnice. Ostale so mi v lepem spominu.

V jeseni 1949 smo zopet začeli pouk. Še vedno sem bil naročen na otroško revijo Ciciban. V prvi jesenski številki je bila žalostna novica. Spominjam se naslova v tisti številki Cicibana: Naš pesnik je utihnil – Oton Župančič; umrl v juniju 1949. Pisal je veliko, tudi za otroke. Nekaj njegovih pesmi smo se naučili nekateri otroci na pamet.

V drugem razredu nas je učila tovarišica Zajčeva. Poudarek je bil na lepopisu in poštevanke do sto. V razredu je bilo več kot petintrideset učencev, ker so nekateri ponavljali drugi razred. Proti koncu pouka nas je tovarišica vedno izpraševala poštevanke. Večkrat nas je nekatere pred neznanjem rešil šolski zvonec. Kdor ni znal pravilnega odgovora, je moral ostati v šoli še kakšno uro po pouku. Tudi meni se je enkrat to zgodilo. Po pouku se nismo učili poštevanke, smo pa brali Cicibana ali otroške pesmi.

Jesen 1949 je hitro minila. Spet se je bližala zima. Nestrpno sem pričakoval sv. Miklavža. Takrat sem že vedel, kdo je Miklavž, toda domačim tega nisem povedal. Miklavža sem odkril že lanskega petega oz. šestega decembra. Kot vsako leto sem na okensko polico nastavil poseben pleten košek. Mama me je že kmalu po osmi uri zvečer podila, naj grem spat. Če ne bom priden, mi Miklavž ne bo prinesel tega, kar si želim. Šel sem v posteljo. Zelo sem se trudil, da ne bi zaspal. Okoli polnoči so se vrata spalnice odprla. Mama je začela v košek dajati dobrote. Potuhnil sem se, kot da spim. Napolnila je pleteni košek in ga na vrhu okrasila z rdečim trakom. Obrnil sem se v postelji na drugo stran. Mama je verjetno nekaj zaslutila, toda oba sva molčala. Drugo jutro sem se veselil kot navadno. Starejši so dobili na krožniku le piškote.

Drugi razred osnovne šole sem izdelal s prav dobrim uspehom. Naučil sem se voziti moško kolo. Gonil sem ga *pod štango*, ker sem bil premajhen. Nekega dne sva se šla s sosedom Tonetom vozit vsak s svojim kolesom. Vozila sva se gor in dol po strmem klancu od mostu nad Zdensko vasjo. Tone je prihajal s kolesom po klancu navzgor, jaz pa navzdol. Zaradi prevelike hitrosti sem premalo zaviral. Zaviral sem lahko le s pedali na zadnje kolo. Spredaj kolo ni imelo zavor. Zaletela sva se. Rezultat najinega srečanja je bilo zvito prvo kolo in nekaj prask. Kazni se več ne spominjam. Vem pa samo to, da sem se s kolesom lahko vozil v šolo šele v tretjem in četrtem razredu nižje gimnazije.

Na Rašico smo se poleti lahko večkrat hodili kopat. Na jasi na bregu rečice smo se žogali. Večji so igrali nogomet. Doma sem včasih že lahko pazil na kravo. Pasla se je na vrtu. Pravi pastir nisem bil nikoli. Kozo pa je redno pasla Kraljeva Nada, moja sošolka. Njena mati je včasih pomagala pri nas, zlasti pri pletju in okopavanju. Moram pa omeniti, da sem tisto poletje pasel kure.

Mama me je večkrat peljala s seboj v Ljubljano. Večkrat letno (vsaj vsaka dva meseca) je šla obiskat hčerko Vido in sestro – mojo teto Jožico. Enkrat me je mama samega pustila v Ljubljani za tri dni. S teto sta se dogovorili, da bom na vrtu pasel kure. Vem, da sem tiste tri dni komaj zdržal kot kokošji pastir. Običajno smo s sestro Vido obiskali tudi boljšo slaščičarno. Kremne rezine so bile moja glavna sladica. Tudi sladoleda se nisem branil.

V jeseni 1950 sem vstopil v tretji razred osnovne šole. Učili sta me dve učiteljici. Prvo polletje me je učila tovarišica Čmakova, drugo polletje pa tovarišica Mikličeva. Nista bili posebno strogi učiteljici. Težav z učenjem nisem imel. Zgodovina, slovenščina in telovadba so bili moji najljubši predmeti. Tudi prirodopis mi ni delal težav. Spričevalo prvega polletja je bilo skoraj odlično (polovica predmetov odlično, polovica prav dobro). V šoli sem bil naročen tudi na Pionirski list. Redno sem ga čital.

Te zimske počitnice sem imel že svoje smuči. Dobil sem jih za Miklavža. Spodaj so bile rdeče lakirane, toda še brez robnikov. V tretjem razredu nas je že poučeval telesno vzgojo tovariš ravnatelj, Ludvik Andolšek. Bil je strog, a izredno dober učitelj. Pozimi smo hodili zadnji dve uri pouka tedensko smučat na Videmski hrib. Tam smo pridobili prve prave osnove alpskega smučanja. Učili smo se najprej pluzne zavoje, pravilne držje telesa in kolen, smučanja po celcu (z nogo naprej) ter prenosa teže ob zavijanju na ustrezno smučko oz. nogo. Seveda takrat ni bilo vlečnice. V primeru, da je na novo zapadel sneg, smo morali progo najprej s smučmi steptati (poštampati). Včasih smo skoraj ves čas porabili za teptanje. Za smučanje je skoraj zmanjkalo časa. Zapeljali smo se dva- do trikrat s hriba in minile so tri ure smučanja. Vadili smo tudi na dvajsetmetrski skakalnici. Tisto zimo smo se pripravljali tudi za okrajno smučarsko tekmovanje, ki je bilo predvideno naslednje leto v Grosuplju. V tretjem razredu se ni zgodilo nič posebnega. Sedel sem poleg sošolca Pavleta, ki je bil odličen matematik in tudi risar. Ravno ta dva predmeta (zlasti matematika) pa sta bila zame težka zapreka. Pavle mi je večkrat pomagal pri računanju. Tretji razred sem končal s prav dobrim uspehom.

Jeseni smo pospravili s polja krompir. Tisti čas so v Dobropolju naložili za prodajo tudi do petdeset vagonov krompirja. Pri nas smo ga pridelali le za lastno potrebo. Bilo je nekaj deževnih dni. Po makadamu so bile luže. Tu in tam tudi blato. Skupaj smo se vračali iz šole dečki in deklice. Nekaj smo se začeli prepirati. Zalarjeva Iva, ki je hodila v tretji razred, me je začela zmerjati: »Kofetek, kofetek!« Res, da sem rad pil belo ječmenovo kavo, zmerjati se pa nisem pustil. Iva je tekla pred menoj. Pograbil sem iz luže kepico blata in jo vrgel vanjo. Domov je prišla zamazana od blata. Zopet je bil pri obojih starših vik in krik. Govorili so, da sem jo namazal z blatom. Ni res, vrgel sem blato vanjo. Tega dogodka nobeden od naju z Ivo ni nikoli pozabil.

V četrtem razredu nas je poučevala tovarišica Fabanelova. Bila je že starejša učiteljica. Že takrat je bila stara blizu petinpetdeset let. Bila je stroga, a tudi pravična. Četrty razred sem si najbolj zapomnil po tem, da smo morali vsak dan za domačo nalogo napisati tri stavke. Nekega dne sem napisal: »Danes je deževalo. Ko je deževalo, smo prebirali fižol. Nekaj fižola bomo rabili za jesti, nekaj pa za sejati.« Za tiho vajo smo v šoli pisali tudi spise.

Pri zgodovini nam je učiteljica zelo poudarila Dušanov zakonik. Povedala je, da so še lansko leto imeli ob koncu četrtega razreda tudi izpite. Neki učenec tega ni znal, zato je moral ponavljati četrty razred. Razumljivo, jaz sem se Dušanov zakonik naučil na pamet. Do danes ga nisem pozabil. Učili smo se tudi srbohrvaščino. Učil nas je ravnatelj, tov. Andolšek. Zahteval je disciplino. Tudi on je imel včasih palico v roki, toda bolj za strah kot za uporabo. Včasih je s palico udaril po klopi. Nastala je tišina. Preden se je začela zima, me je poklical ravnatelj, tov.

Andolšek na razgovor. Že takrat me je poznal, ker sem znal dobro smučati. Pounudil mi je nakup rabljenih smučí z robniki. Bile so od njegove hčerke Martine. Razumljivo, bil sem navdušen nad smučmi z robniki. Drugi dan sem prinesel v šolo denar (800 din) in čevlje, tako da mi je ravnatelj sam montiral okovje. Ponošen sem bil, da sem imel smučí z robniki in še okovje Kantahar. Za tisti čas – to ni bilo kar tako.

V januarju 1952 smo imeli okrajno tekmovanje pionirjev v smučanju. Bilo je v Grosuplju. Tekmoval sem v teku in skokih. V skokih sem bil med mlajšimi pionirji tretji. Za nagrado sem dobil okovje za smučí (navadno za tisti čas – zapenjanje zadaj) in maže – kose voska Tempo.

Proti koncu zime (v začetku marca) smo se smučali po hribu blizu Apnenice. Na »divjem« smučišču je bilo tudi nekaj drevesnih panjev (štorov). S smučko sem zadel ob panj. Krivina na desni smučki se je zalomila. Žalosten sem prišel domov. »Prav ti je, drugih smučí ti ne bom kupil!« me je okregal ata. Drugi dan sem šel z nalomljeno smučko k mojstru Čmaku v apnenično mehanično delavnico. Mojster Franci je nekaj časa ogledoval smučko. Rekel je: »Lepilo ne bo držalo, edino lahko jo obijem okrog s pločevino – toda smučka bo nekoliko brezmzala.« Prosil sem ga, naj reši, kar se rešiti da. Tako sem dobil popravljeno smučko, toda moje veselje je bilo kratko. Dolga in z visokim snegom pokrita zima je minila.

Nižja gimnazija

Jeseni sem začel obiskovati nižjo gimnazijo v Dobropolju. Uveden je bil predmetni pouk. V prvem razredu smo bili učenci razdeljeni v dva razreda (A in B). Najprej smo se vsi zbrali v razredu noveše šole (zgrajena je bila l. 1922). Prisotni sta bili obe bodoči razredničarki, tovarišica Miheličeva in tovarišica Grilančeva. Mene so najprej razporedili v B-razred, ki je bil v stari šoli (porušena je že več desetletij). V omenjeni razred nas je odpeljala razredničarka Jožica Grilanc. Posedli smo se po želji. Jaz sem sedel v drugo vrsto poleg sošolca Pavleta. Oba sva bila razmeroma mirna in pridna učenca. Začela je z uvodnimi besedami: »Moje ime je Jožica Grilanc. Poučevala vas bom zemljepis in zgodovino. To šolsko leto bom vaša razredničarka.« Do tega trenutka uvoda je bilo vse v redu. Potem je učiteljica nadaljevala: »Jaz sem dobra, a tudi huda!« S sošolcem Pavletom nama je šlo malo na smeh. Muzala sva se. »Vstani, ti, fant v drugi vrsti!« je dejala in pokazala name. Vstal sem, preplašen. Pri sebi sem si mislil, saj nisem nič takega zagrešil. »Predstavi se!« je strogo ukazala. »Gruden Jože,« sem odgovoril. »Ne trpim posmehovanja,« je dejala in napisala listek. »Nesi ta list tovarišici Miheličevi v A-razred! Midva sva opravila!« Preplašen sem vzel prepognjen list, na katerem je bilo sporočilo. Bal sem se, ko sem list predal razredničarki A-razreda. Pogledala je vsebino in mene ter me razporedila v prazno klop.

S strahom sem pričakoval prvi uri zgodovine in zemljepisa, čeravno sta mi bila ta predmeta med najbolj priljubljenimi. V prvih urah se ni zgodilo nič posebnega, saj smo jemali novo snov. Oba predmeta oz. gradivo (snov) sem se še posebno dobro učil. Pričakoval sem presenečenje od učiteljice Grilančeve. Zgodilo se je. Pri zgodovini smo se med drugim učili o Bitki na Kosovem polju. O bitki

sem se naučil iz knjige na pamet. Začelo se je spraševanje. Najprej je bila poklicana k tabli sošolka Anka (Šuštarjeva). Bila je odličnjakinja. Povedala je praktično vse o Bitki na Kosovem polju in dobila odlično oceno. Nato je učiteljica poklicala k tabli mene. »Nadaljuj z bitko,« je dejala. Na svojo srečo sem prečital tudi drobn tisk v knjigi. Hitro sem povedal preostanek iz drobnega tiska. Dobil sem odlično oceno. Od takrat dalje med menoj in učiteljico Grilančevo ni bilo nesporazuma.

Spominjam se večine učiteljic in učiteljev, ki so me učili v nižji gimnaziji:

- slovenščina: tov. Valjavec (samo prvo polletje), nato Franja Hlačer, ki je bila tri leta moja razredničarka,
- petje: tov. Valjavec (samo prvo polletje), nato Cirila Andolšek,
- matematika: (samo prvi razred tov. Miheličeva), nato tov. Sonja Kljun,
- fizika: tov. Sonja Kljun,
- prirodopis: tov. Zorka Križman, Cirila Andolšek,
- srbohrvaščina: tov. Ludvik Andolšek,
- telovadba: tov. Ludvik Andolšek,
- nemščina: tov. Olga Nedolh,
- kemija: tov. Milena Muzik, tov. Zorka Križman,
- risanje: tov. Cirila Andolšek,
- zgodovina, zemljepis: tov. Jožica Grilanc.

V prvem polletju smo vadili pri petju neko pesem. Pri klavirju nas je spremljal učitelj Valjavec. Nekateri glasovi so se mu zdeli neuskklajeni. »Nekdo ne poje uglašeno, ne zadene intonacije,« je dejal. Dečke je začel posamezno preverjati, če ob spremljavi klavirja zadanejo pravi ton po C-dur lestvici. Kot tretji sem prišel na vrsto za preverjanje. Nisem zadel pravega tona, ko ga je tov. Valjavec zaigral na klavir. Bil sem takoj izločen iz pevskega zbora. Naslednje leto je tov. Valjavec odšel učiti v Velike Lašče. Tam je kmalu postal ravnatelj šole. Jaz nikoli več nisem hotel peti v zboru, čeprav imam po mojem mnenju posluh. Očitno sem imel tisti dan slab dan, pa tudi učitelj je bil preveč strog.

V zimi januarja 1953 smo imeli v Dobropolju okrajno tekmovanje v smučanju za mlajše in starejše pionirje. Dobropoljska občina je takrat spadala pod okraj Grosuplje. Zato je bila konkurenca kar velika. V naši vasi Predstruge smo bili kar trije dečki, ki smo nastopali v vseh treh smučarskih disciplinah, in to: v tekih, veleslalomu in skokih na dvajsetmetrski skakalnici. Tone je bil hiter v tekih, Stane dober v skokih, jaz pa sem najbolje vijugal med vratci. Toda zame se ni vse odvijalo po načrtih in znanju. Teki so bili izvedeni dopoldne blizu šole na Vidmu. Vsi smo tekli z navadnimi smučmi, ker smo za vse uporabljali in imeli samo ene. Meritve sta izvajala tov. Andolšek in tov. Valjavec. Imela sta dve štoparici in uro budilko za tekoči čas. Štartali smo na trideset sekund. Zgodilo se je, da me je sredi približno štiri kilometre dolge proge prehitel Antonovčkov Tone. Nenadoma se je pojavil za menoj. Nisem vedel, ali je tudi štartal takoj za menoj. Na cilju smo se spraševali, koliko jih je kdo prehitel. Jerovškov Tone je dejal, da je med tekom prehitel dva. Jaz sem dodal, da je mene prehitel eden. Po rezultatih se je izkazalo, da je bil Tone Jerovšek okrajni prvak v tekih, jaz pa sem bil drugi. Pozneje sem vprašal tov. Andolška, kako je to možno, da sem drugi. Odgovoril mi je, da je verjetno Antonovčkov Tone čakal (počival) v kakšnem grmu, ker je štartal nekaj tekmovalcev pred menoj.

Po tekih je bila na sporedu moja močnejša disciplina – veleslalom. Tekmovali smo na domačem Videmskem hribu, kjer smo tudi vadili. Sprememba je bila le ta, da je bil start veleslaloma pomaknjen kakšnih sto metrov po poti v gozd. Bil sem eden redkih, ki sem obvladal zavoje tako, da mi ni bilo treba plužiti. Tekmovalci smo bili pripravljene na startu. Predhodno smo si ogledali vsa vratca. Vlečnice nismo imeli. Štarter mi je dal znak: 56, 57, 58, 59 – smuk. Štartal sem. Po približno dvajsetih metrih je kričal na ostrem zavoju Finkov Jože: »Pazi, pazi, pluži!« Ustrašil sem se in že sem objemal smreko. K sreči sem se samo udaril in odrgnil kožo na nogah. Sanj o moji zmagi v veleslalomu je bilo konec. Žalostno sem opazoval pri vožnji poznejšega zmagovalca Kukovca, doma iz Podgore (tudi Dobrepoljca). Plužil je skoraj pri vsakem zavoju. Tako pač je, ne zmagujejo vedno boljši.

Popoldne ob treh so bili na vrsti skoki. Bil sem šele sedmi. Zmagal je sovaščan Stane Ponikvar. Proti večeru smo zmagovalci (in tudi poraženci) skupaj odhajali domov. Nagrade so bile bolj simbolične (okovje, palice, maže). Veseli smo bili in modrovali: »Tako majhna vas, kot so Predstruge, pa imajo dva okrajna smučarska prvaka in še drugo mesto.« Naslednji dan popoldne je prišel k meni sosedov Tone in rekel: »Jože, ali si slišal, po radiu so povedali, kdo so bili prvi trije. Tudi tvoje ime so povedali.« Bila sva ponosna. Najini imeni sta bili objavljeni po radiu.

Zgodaj spomladi smo radi hodili po gozdu. Nabirali smo zvončke (kronice), teloh in tudi druge prve spomladanske cvetice za herbarij. Bilo je tudi nekaj sošolcev iz Vidma. Med njima sta bila tudi Miklov Frenk in hčerka tov. Miheličeve. Vsi smo hodili v prvi razred nižje gimnazije. Vsem pa se je zdelo čudno, od kod Frenku toliko denarja. Gostil nas je z bomboni, keksi, napolitankami in celo čokolado. Nekateri so pogosto hodili z njim in se potepali. Jaz sem bil v tej družbi le dvakrat. Pozneje so doma opazili, da manjka denar. Nastal je vik in krik. Kmalu je tista *videmska družba* razpadla, Frenk pa je preživljal hude čase. Ne vem natančno, zakaj je ob koncu šolskega leta tov. Miheličeva s hčerko odšla iz Dobrepolja. Mogoče zaradi slabega zgleda. Prvi razred nižje gimnazije sem izdelal z dobrim uspehom.

Na sadnem vrtu smo imeli zasajena različna drevesa: jablane, hruške (rjavke, belke, debele), češpljo, kutino in slive (ringlo). Te svetlo rumene slive (tudi oranžne) so nas poleti posebno privabliale. Splezal sem na slivo, obiral in začel jesti. Na vrt je prišla tudi Erna, naša gospodinjska pomočnica. Pogledala je navzgor na drevo in dejala: »Poglej Jože, tam nad streho Trčkove ute, tam so najlepše slive.« Splezal sem po debeli veji na streho ute in začel obirati dobro zrele rumeno-rdeče slive. Metal sem jih Erni, saj sem se jih že do sitega najedel. »Joj, kako so debele in sladke,« je dejala. Streha je bila vlažna in zelena od listja in vlage. Ob trganju sliv sem za trenutek izpustil vejo, za katero sem se držal na strehi. Drsel sem po strehi navzdol. »Sveta pomagavka!« je zavpila Erna. Jaz pa sem zgrmel na tla. Mislim, da je bila trda od strahu. K sreči sem se kar hitro pobral. Malo me je bolela zadnjica, po nogah sem bil opraskan. Bilo ni nič hudega. Doma nisem o tem dogodku črnil niti besede.

Otroci smo tudi tisto poletje kadili srobot. Rastel je pri hiši pokojne Trčkove Ivanke. Njena klet je bila kar primerno skrivališče za našo družino. Nad kajenjem srobotata nisem bil posebno navdušen. Bilo je bolj za pokušino.

Po nepisanem pravilu je šla mama spet na obisk k hčerki in sestri v Ljubljano. Brez mene ni šlo. Teta mi je prejšnje leto obljubila, da mi bo podarila strašilno pištolico. Imela jo je shranjeno še iz predvojnih časov. Tisti dan sem se posebno vrtel okoli tete Joži. Obljubo je izpolnila. »Glej, da boš pazil in da ne boš strašil ljudi,« me je opozorila. K plašilki spadajo tudi smodnikove kroglice. V vrteči bobnič je lahko šlo šest kroglic. Sprožila je. Pošteno je počilo, tako, da sem kar odskočil. »Pred odhodom, jutri, ko bosta odšla domov, ti jo bom izročila,« je še dejala teta. Tista dva dni sta bila zame daljša kot navadno. Prišel je tisti »jutri«, dobil sem plašilko, se zahvalil in z mamó sva se z večernim vlakom odpeljala domov. Drugi dan je seveda pokalo okoli hiše. Tudi sosedov Tone je lahko nekajkrat počil. Potem sem ugotovil, da bo treba varčevati kroglice. Porabil sem jih že polovico. Nisem si upal niti preveriti, ali je možno kupiti dodatno strelivo. Nad cevjo plašilke je bila luknjica. Iz nje se je ob poku črno pokadilo (izgoreli smodnik).

Nekaj tednov pozneje je prišel na obisk k nam Jože Prelesnik z Vidma. Pištola plašilka se mu je zelo dopadla. Prepričeval me je, naj mu dam plašilko v zameno za bambusove tekaške smučarske palice. Najprej nad zamenjavo nisem bil navdušen, saj ni bilo še zime pred vrati. Po nekaj dnevih sem se spet igral s plašilko. V bobnič sem vstavil nekaj kroglic in pokal. S pištolo sem meril, kot da bo kroglja zadela tarčo. Plašilko sem držal preblizu desnega očesa ob luknjici, kjer se je ob poku pokadilo. Mislil sem, da v plašilki ni več kroglic. Sprožil sem. V desno oko me je močno zasekalo. Dim od smodnika mi je skoraj poškodoval oko. Šel sem v kuhinjo k ogledalu. Črn sem bil okoli desnega očesa kot dimnikar. Hitro sem se umil z mrzlo vodo. Oko je bilo še nekaj tednov rdeče, toda k sreči ni bilo hujših posledic.

Spet je prišel na obisk Jože Prelesnik. Tokrat je blagovna menjava uspela. Plašilka za bambusove smučarske palice. Jože pa je postal znan ljubljanski prometni miličnik. Tako je pištola plašilka prišla v prave roke.

Drugi razred nižje gimnazije je bil samo eden. Številnejši kot lanski, ko sta bila razreda A in B. V razredu nas je bilo petintrideset. Razredničarka je bila tov. Franja Hlačer. Učila nas je slovenščino. Kot nam je povedala na srečanju, ko smo proslavljali 40. obletnico končanja nižje gimnazije, so jo z dekretom dodelili v Dobropolje. Po letu 1956 je poučevala prizadete otroke do upokojitve. Tam je tudi spoznala življenjskega sopotnika – tudi učitelja. Danes živita z možem v Moravčah. Bila je vzorna, stroga učiteljica. Naša razredničarka je bila vsa tri leta. Literatura, recitacije in prosti spisi so bili v nasprotju z matematiko meni bolj pisani na kožo. Nekateri predmeti oz. njihova snov je bila zanimiva, pri drugih pač ne.

V jeseni 1953 smo šli z vozom po listje v gozd Zalipovci. Določen sem bil, da na vozu tlačim listje. Malo sem bil tisti dan razposajen. Drobnó vejico, ki je bila na vozu med listjem, sem vrgel z voza. Pomotoma je padla med lase naši gospodinjski pomočnici Erni. Takrat je bila slabe volje. Z grabljami me je udarila po glavi. Na čelu se mi je naredila kar lepa buška. Ata me je seveda grdo okregal, ker je mislil, da Erno zaničujem. Doma sem dobil še dodatno zaušnico. Nesreča je hotela, da sem bil še drugič kaznovan v zvezi z Erno. Po zunanjih stopnicah sem šel z dvorišča v hišo. Ravno takrat je prišla Erna z vedrom pomij iz hiše. Srečala sva se sredi stopnišča. Za hec sem dvignil roko v pozdrav. Erna je odskočila, vedro

se je malo zamajalo. Oba sva bila mokra po nogah. Približno četrtno pomij je razlila. Nisem pričakoval, da bo celo moja učiteljica zvedela za ta neljubi dogodek. Moje opravičilo ni bilo vzeto kot nesrečen slučaj. Učiteljica je dejala: »Od tebe tega nisem pričakovala.«

Zopet sem težko čakal zimo. Tov. ravnatelj nam je obljubil, da nas bo nekatere ob polletnih zimskih počitnicah poslal na smučarski tečaj. To se je tudi uresničilo. Tečaj smučanja je bil v Ortneku. Udeležilo se ga je okoli dvajset smučarjev iz Dobropolja, Ribnice in Kočevja. Stari smo bili od deset do petnajst let. Z nami je bila tudi domačinka, stara sedemnajst let. Iz Dobropolja nas je bilo na tečaju pet. S seboj smo poleg smučarske opreme vzeli tudi prtljago za sedem dni. V nahrbtnikih ali potovalkah smo imeli s seboj tudi nekaj malice. Jaz sem imel med drugim tudi dve suhi domači prekajeni klobasi.

Prvi dan smo vadili osnove smučanja in plužne zavoje. Po večerji smo šli v spalne prostore. Pogledal sem v nahrbtnik, če imam še vse stvari v njem. Hitro sem ugotovil, da suhih klobas ni več. Tudi nekateri Dobropoljci so imeli s seboj suhe klobase. Ni bilo težko ugotoviti, ker so se Kočevarji zelo resno držali, ko sem se pritoževal o ukradenih klobasah. Očitno so jim zadišale in dobro teknile, kraje jim pa tudi nisem mogel dokazati. Poleg tega so bili starejši in močnejši od mene. Naslednje dni smo vadili vse druge prvine – tehniko veleslaloma. Imeli smo dobrega smučarskega učitelja. Ob zaključku tečaja smo imeli tekmovanje. Učitelj je meril čas. Veleslalomski proga je imela okoli dvajset vratc. Med vsemi sem zasedel tretje mesto. Vsi smo dobili pisna priznanja, da smo uspešno končali tečaj smučanja.

Tisto zimo smo imeli tudi občinsko tekmovanje v smučarskih tekih. Bambusove palice mi niso pomagale doseči boljšega rezultata. Start in cilj teka je bil pri našem kozolcu (toplarju). V marcu 1954 sem postal tudi član TVD »Partizan« – Dobropolje. Do prihoda pomladi smo se še smučali in skakali na dvajsetmetrski skakalnici na Videmskem hribu.

Tudi učiti se je bilo treba. Doma pa sem že večkrat krmil živino in kidal gnoj iz hleva. Kot navadno so nas za pusta obiskale tudi maškare. Navadno so prišle iz vasi Cesta ali z Vidma. Običajno so bile po tri skupaj. Par (ženin, nevesta) in grbec. Lahko tudi dedec, baba in ta hudi. S sosedovim Tonetom sva se dogovorila, da se bova za pusta našemila. Sama sva si iz tršega papirja (iz škatle za čevlje) naredila maski in jih tudi pobarvala z vodenimi barvicami. Predstavljala sva starega dedca in babo. Stare očetove hlače – nagačene s senom, suknjič, srajca, jopica in škornji so bili za starega dedca (Toneta). Mamina stara obleka – nagačena s senom, spodnje perilo, nogavice in ženski čevlji, so bili namenjeni stari babi (meni). Tako našemljena sva se s košarico sprehajala po postaji. Bolje rečeno – skrivala sva se, da naju ne bi prepoznali. Končno sva se dogovorila, da greva k načelnikovi ženi, ki je takrat z družino stanovala pri Kostatu. Imela je tudi dve mali deklici Natašo in Ireno. K sreči je bil šef postaje Koštrun v službi. Potrkala sva na vrata. Odprla je. Zelo prijazno naju je sprejela. Ni naju prepoznala. »Dober dan, imate kaj jajčkov?« sem spregovoril z ženskim glasom. Radovedna je bila, zato sva snela maski. »Nisem si mislila, da sta vidva, Tone in Jože,« je še dodala in

naju pogostila. Tudi deklici sta se smejali našemljenim maškaram. Nato sva odšla domov in se preoblekla. Pošteno je naju srbelo še nekaj dni. Bila sva popikana od sena. Vsaj jaz se nisem pozneje nikoli več našemil. Za pustom je zopet prišla pomlad, kmalu pa tudi konec šolskega leta. Spričevalo pa ni bilo posebno blesteče. Izdelal sem z dobrim uspehom. Počitnice verjetno niso bile posebno zanimive, ker mi niso ostale v spominu.

V šolskem letu 1954/55 sem obiskoval tretji razred nižje gimnazije. Fizika in matematika sta bila moja šibka predmeta. V ređovalnici sta zanju kraljevali dvojki. Drugi predmeti so bili ocenjeni s trojkami in štiricami. Telovadba in vedenje sta bili ocenjena vedno odlično. V zimskem času smo pripravljali lutkovno igrico Sneguljčica. Jaz sem igral zrcalo. Spominjam se, da sem nekaj besedila znal na pamet od drugih nastopajočih, zlasti od kraljeviča, katerega besedilo znam še danes. Celotno pravljico pa sem pripovedoval sinovoma in vnukoma, ko so bili še otroci.

Ob polletnih počitnicah v januarju 1955 smo se nekateri Dobropoljci skupaj z ravnateljem udeležili tečaja v smuških skokih v Kočevju. Tečaja so se udeležili tudi dečki iz Kočevja in Ribnice. Vadili smo na tridesetmetrski skakalnici (sedemdnevni tečaj). Stanovali smo v dijaškem domu. Za skoke sem dobil izposojene skakalne smuči z dvema žlebovoma (grabnoma). Ob koncu tečaja smo se pomerili; nisem bil posebno uspešen, saj so Kočevjarji imeli prednost domače skakalnice. Zima in tudi pomlad sta hitro minili.

Bližale so se letne počitnice (1955). Ravnatelj tov. Andolšek je nekaterim smučarjem obljubil, da bomo šli poleti na taborjenje. Nestrpno sem med počitnicami čakal na vabilo, ki pa ga v mesecu juliju ni in ni bilo. Zato sem se s starši dogovoril, da grem lahko za kakšen teden spet k sorodnikom v Kranj. Ker tu ni bilo meni primernih dečkov, mi je bilo zelo dolgčas. Po treh dnevih sem dobil pismo od brata Saša. V njem je bilo vabilo za taborjenje. Zato sem takoj odpotoval nazaj v Dobropolje, ker bi skoraj zamudil ponujeno priložnost.

Naslednji dan smo se s tovornjakom odpeljali na taborjenje v slovenski Kuželj ob reki Kolpi. Mislim, da je bila to že druga izmena, v kateri nas je bilo okoli petdeset dečkov starosti od dvanajst do petnajst let. Kmalu smo se navadili taborniškega reda. Zjutraj ob šesti uri vstajanje, jutranja telovadba, ureditev šotorov, pozdrav zastavi, zajtrk ob sedmi uri. Ob osmi uri sestanek vseh udeležencev o aktivnostih tistega dne. Kopali smo se v Kolpi, skakali v vodo, igrali nogomet in razne razvedrilne igre. Ob dvanajsti uri smo imeli kosilo, od trinajste do petnajste ure pa popoldanski počitek. Nato spet kopanje in razne družbene igre. Večerjo smo imeli ob devetnajsti uri. Najbolj mi je ostala v spominu večerja, ko smo dobili koruzno polento in mleko. Polenta je bila nekoliko prismojena, vendar mi je kar teknila. Šel sem celo po dodatek (repete). V Kolpo smo potem šli pomivat svoj jedilni pribor in posodo (porcije). Takoj ko sem stopil v vodo sem začel bruhati. Očitno mojemu želodcu prismojena polenta ni ustrezala. Taborjenje je hitro minilo, kmalu smo morali zapustiti slovenski Kuželj. Do konca počitnic sem doma spet pomagal pri kmečkih opravilih.

V jeseni se je pričelo zadnje šolsko leto v Dobropolju. Obiskoval sem četrti razred nižje gimnazije. Razredničarka tov. Franja Hlačer mi je zaupala nastop ob prihodu dedka Mraza. Vadil sem vlogo moža Decembra. Predstava se je odvijala v dvorani Jakličevega doma za vse učence osnovne šole Dobropolje. Besedilo še danes znam na pamet in sem ga večkrat uporabil ob novoletnih praznikih.

Zimske poletne počitnice (štirinajstdnevne) so bile smučarsko obarvane. Šolsko leto je bilo naporno, ker smo se morali odločiti, kako naprej v šolo. Spet sem imel težave pri fiziki in matematiki, tako da se dvojkam nisem mogel izogniti. Ata me je prepričeval, naj ostanem doma za kmeta in gostilničarja. Njegovi želji nisem hotel ugoditi, ker sem vedel, kako naporen je ta poklic.

Moj svak (sestrin mož) Stojan, ki je bil gradbeni inženir, mi je svetoval, naj se vpišem na Tehnično srednjo šolo – gradbeni odsek. Za vpis na to šolo je bilo treba uspešno opraviti sprejemni izpit iz slovenščine in matematike. Tako sem konec junija leta 1956 obiskal v Ljubljani TSS – gradbeni oddelek in preizkusil svoje znanje iz omenjenih predmetov. Slovenščino sem opravil s prav dobro oceno, matematika pa je bila ocenjena negativno.

V jesenskem roku sem lahko iz matematike delal popravni izpit. Ata mi je priskrbel inštruktorja za matematiko. Dvakrat tedensko sem se vse počitnice vozil s kolesom v poznih popoldanskih urah k svojemu inštruktorju. Sistematično sva predelovala gradivo (enačbe, problemi). Dobival sem tudi domače naloge. Včasih naju (mene) je prišla pozdravit tudi moja sošolka Anica Šuštar (Pečnikova Anka). Toda moj inštruktor jo je hitro odslovil, ker sem kar hitro izgubil koncentracijo za reševanje matematičnih nalog. Med Anico in menoj je bilo čutiti nekaj iskric.

Spominjam se, da so v dvorani Jakličevega doma na Vidmu ob sobotah in nedeljah vrteli razne filme. Nekega nedeljskega popoldneva sem se odločil, da grem gledat Kekca. V preddverju doma pred blagajno sem se odločal, ali naj kupim eno ali dve vstopnici. Nisem bil dogovorjen, a upal sem, da morda pride gledat Kekca tudi Anica. Odločil sem se in kupil dve vstopnici z mislijo, če je ne bo, bo pa prazen sedež poleg mene. Že sem mislil oditi v dvorano sam, ko sem pri vhodu zagledal zeleno deklino. Korajžno sem pristopil k njej in dejal, da imam dve karti. Začudeno je vprašala: »Za koga imaš karto?«

»Zate!« sem odgovoril. Sedla sva v tretjo vrsto na desni strani dvorane. Sedla je poleg mene na desni strani. Rekla je: »Bojim se, da naju bodo obirali, ker sediva skupaj.«

Preden sem utegnil kaj odgovoriti, že je ugasnila luč in film Kekec se je začel vrteti. Med gledanjem filma sem zbiral korajžo, da bi jo prijel za roko. Počasi, a vztrajno se je moja dlan približala njeni. Osvetlitve filma so nihale od teme do svetlobe luči. Tej jakosti ustrezno se je približevala in oddaljevala moja roka od Ankine. Končno sta se ob temnem kadru filma dlani rahlo dotikali. Ravno takrat je Bedanec vezal Kekca na drevo. Anica je tiho in iskro dejala: »Kako, Bedanec je tako hudoben!« Po končanem filmu sva se hitro poslovila, ker nama je bilo nerodno. Še nekajkrat sem jo srečal v Ljubljani, ko je obiskovala ekonomsko srednjo šolo.

Takole je bilo. V dvorani Tabor so prirejali ob sobotah zvečer ples. Skupaj z njeno prijateljico (tudi mojo sošolko) Anico Klinc sem ju srečal, ko sta plesali

Končali smo četrti razred nižje gimnazije (osebni arhiv).

Sedijo: Jože Gruden, učiteljci Olga Nedolh in Franja Hlačer, ravnatelj Ludvik Andolšek in učiteljci Zorka Križman, Cirila Andolšek ter učenec Stane Ponikvar; stojijo: Tončka Pugelj, Danica Šuštar, Nada Kralj, Anka Adamič, Nada Marolt, Anica Šuštar in Anka Klinc; stojijo zadaj: Branko Špolar, Anton Hočevar, Alojz Nučič, Marija Meglen, Stane Žnidaršič, Anton Drobnič, Janez Miklič, Pavle Zevnik in Ika Špolar.

vsaka s svojim soplesalcem. Tisti čas sta že bili višje postave kot jaz, zato sem imel kar določene pomisleke. Kar nisem imel korajže, da bi ju prosil za ples. Po plesu, ko sva bila s sošolcem Božom že v Domu TŠŠ na Vidovdanski, mi je on povedal, da sta spraševali, zakaj sem se tako rezervirano držal. Rekel mi je, da je plesal z obema Dobrepoljkama. Ob sobotah ali nedeljah so prirejali ples tudi v našem domu na Vidovdanski 9. Igral je ansambel Rdeči vrage. Tako sta nekajkrat prišli na ples tudi Anka in Anica. Vsako sem enkrat prosil za ples, toda nisem se z nobeno sestal, da bi navezal trajnejše stike. Lahko mirno zapišem, da nisem imel srednješolske ljubezni. Dobil pa sem na plesišču kar nekaj košaric, zato sem bil do mladenk zadržan. Omenim naj še, da sem končal v Ljubljani tudi plesni tečaj pri plesnem mojstru Jenku.

Vrnimo se k popravnemu izpitu iz matematike za sprejem na TŠŠ – gradbeni odsek. Po končanih počitnicah oz. pripravah na popravni izpit sem se konec avgusta 1956 spet oglasil v Ljubljani na omenjeni šoli. Profesorica je vsakemu kandidatu ponudila tri lističe, na katerih je bila po ena matematična naloga. Vsak

je imel nekaj časa, da reši naloge, še preden ga pokliče pred tablo. Prvo nalogo sem rešil takoj, pri drugi mi ni bilo popolnoma jasno (vprašanje je bilo nekoliko zvito), za tretjo nalogo iz geometrije pa mi je zmanjkalo časa za rešitev. Minilo je slabih petnajst minut, že me je poklicala profesorica k tabli. Prvo nalogo je takoj odključala, bila je rešena pravilno. Pri drugi mi je hotela z obrazložitvijo nekoliko pomagati, a so me izdali živci – nalogo sem rešil do polovice. Tretjo nalogo sem rešil takoj. Tako sem opravil popravni sprejemni izpit, toda na gradbenem oddelku ni bilo več prostih mest, zato sem se na predlog svaka Stojana vpisal na TSŠ: lesno-industrijski oddelek.

Dijaška leta v Ljubljani

V začetku septembra 1956 mi je mama kupila velik zelen kovček, v katerega je zložila moje perilo, obleko in druge potrebščine. Drugi dan sem že čakal na popoldanski vlak – kar na svojem pragu, saj je železniška postaja Dobropolje oddaljena sto metrov od naše hiše. Solznih oči je k meni pristopila svakinja Joži. »Ne joči,« sem dejal, »saj se bom večkrat mesečno vračal domov.«

»Vem, toda zdaj zapuščaš domačo hišo,« je žalostno pripomnila.

Vlak je odpeljal, na pragu je stala samo Joži, mama je ostala v kuhinji. Tisto popoldne sem se s prtljago namenil k svoji sestri Vidi. Stanovanja v internatu TSŠ na Vidovdanski zame ni bilo, ker sem se prepozno prijavil zaradi popravne- ga izpita. Drugi dan sem šel stanovat k teti Vrabčevi. Ta je imela stanovanje na Mestnem trgu blizu Robbovega vodnjaka. Po tednu dni pa mi je svak Stojan dobil mesto v domu (internatu) TSŠ na Vidovdanski 9. Dobil sem mesto v stavbi C, v sobi C-15. Tu smo bili nastanjeni zamudniki, ki smo obiskovali različne oddelke TSŠ (rudarji, metalurgi, kemiki). Med njimi sem bil edini lesar. Moji sošolci so stanovali skupaj v sobi, ker so se pravočasno prijavili. V moji sobi smo imeli kovinske postelje v nadstropju. Takšna je bila dodeljena tudi meni. V sobi nas je bilo okoli petnajst gojencev. Prvi moj vzgojitelj je bil tov. Pajk. Bil je strog in izredno prizadeven. V učilnici je zahteval mir in disciplino.

V prvem razredu lesno-industrijskega oddelka je bilo v začetku petintrideset dijakov. Selekcija je bila izredno huda. Že po prvi konferenci sta dva dijaka zaradi več negativnih ocen odstopila. Jaz sem imel že po prvem tednu negativno oceno iz zemljepisa. Nisem se še začel učiti, misleč, da ne bom med prvimi vprašan. Krepko sem se zmotil. Profesorica Jenko-Mačkova me je vprašala o dokazih, da je zemlja okrogla. Nekaj dokazov sem odgovoril pravilno, pri zadnjem pa sem se zmotil. Ko se ladja približuje, najprej vidimo jambor. Jaz sem po neumnosti rekel, da trup, in že sem sedel z negativno oceno. Negativne ocene nisem mogel popraviti do tretje konference, ker me profesorica ni hotela vprašati. Za vsako uro zemljepisa sem moral biti pripravljen za staro in novo snov. Da bi bila mera negativnih ocen polna, sem dobil negativno oceno še pri kemiji, matematiki in nazadnje še pri fiziki.

Mladinci smo igrali nogomet leta 1958; Velike Lašče : Dobropolje 4 : 4, sem drugi z leve, tretji je Tone Jerovšek, žogo ima Pavle Zevnik (osebni arhiv).

Ob zimskih počitnicah sem na domu v Predstrugah imel polno glavo učnega navedenih predmetov. Ata me je spet nagovarjal, naj pustim šolo in ostanem doma. Jaz pa sem vztrajal, in to se mi je obrestovalo. Do tretje konference sem popravil vse negativne ocene in na koncu tudi končal prvi letnik brez popravnega izpita z zadostnim uspehom.

Obvezno počitniško prakso, ki je po končanem prvem razredu trajala petinštirideset dni, sem opravil v Straži pri Novem mestu. Profesor predmeta strojni elementi Janko Ženko mi je dal nalogo, da narišem polnojarmenik v merilu 1 : 2. Na mojo srečo ga je narisal že moj predhodnik, tako da sem imel možnost uvida v detajle. Vsak dan sem moral pisati dnevnik dela. Največ dni počitniške prakse sem opravil pri mojstru za brušenje žag in orodja. Ta mojster mi je večkrat odstopil del svoje odlične domače malice. Takrat ni bilo tam delavske menze. Stanoval sem pri družini Tavčar, kjer so imeli tudi sina Edvarda, ki je študiral v Ljubljani na Biotehnični fakulteti lesarstvo. Hčerka, črnolasa Martina je bila stara takrat osemnajst let in je že imela fanta. Družina Tavčar mi je ostala v lepem spominu. Večkrat sem se kopal v reki Krki in se tudi sprehajal po vinogradih. Seveda sem pokušal tudi sladko grozdje, ki je takrat kazalo na bogato jesensko trgatev.

Prijatelji leta 1958: Jože Gruden, Anton Hočevnar in Tone Jerovšek, v ozadju Štihova domačija (osebni arhiv).

V drugem letniku mi je kot vsa štiri leta delala težave matematika. Nekajkrat mi je dajal inštrukcije Anton Prelesnik, ki je takrat študiral v Ljubljani. Stanoval je v študentskem naselju ob poti na Rožnik. Tudi pri predmetu mehanika so bile težave, saj je povezana z matematiko. Razred sem izdelal z dobrim uspehom. Moram pa se pohvaliti, saj ob koncu nobenega šolskega leta nisem imel popravnih izpitov.

Fizkulturo nas je imel tov. Kosec. Lahko omenim, da sem na testiranju na stadionu za Bežigradom tekel na tisoč metrov v času dve minuti in 57 sekund in na sto metrov 12,4 sek. Tek je bil brez predhodnega treninga. Toda moja atletska kariera je bila zamujena. Veselje do športa pa mi ni nikoli usahnilo.

Po končanem drugem razredu sem bil spet dodeljen na počitniško prakso v podjetje Novoles Novo mesto, obrat Straža. Toda preden bi moral oditi, sem si doma skoraj odsekal palec na levi roki, ko sem klestil veje z vejnikom. V ambulanto na Videm me je na kolesu na štangi odpeljal brat Sašo. Dva dni po tem neljubem dogodku sem na gospodarskem posloplju v senu iskal kurja jajca. Med deskami poda je bila skrita luknja. Padel sem na trdo zemljo z višine štirih metrov. Starši so poklicali zdravnika z vasi Cesta dr. Steklaso. Dobil sem injekcijo penicilina, zloma k sreči nisem imel. Tako sem počitniško prakso zamudil za štirinajst dni. Namesto petinštirideset dni sem bil na praksi samo trideset dni. Spet sem skupaj s sošolcem Tinetom Lovšinom stanoval pri Tavčarjevih. Spominjam se, da sva v popoldanskem času večkrat uživala v dolenjskih vinogradih in se kopala v reki Krki. Med plavanjem v Krki sem se ustrašil, ker mi je nenadoma odpadla obveza s palca na levi roki. Mislil sem, da mi je odpadel del palca, katerega sem si pred mesecem skoraj odsekal. Bojazen je bila odveč. Palec je bil lepo zaceljen, samo nekaj nohta je manjkalo.

Septembra leta 1958 sem začel obiskovati tretji razred TSS. Skoraj vsi dijaki v mojem razredu so imeli štipendije raznih lesarskih podjetij. Takratni predstojnik lesno-industrijskega odseka prof. ing. Miloš Slovnik nas je v razredu seznanil, da LIP Maribor išče dva štipendista. Prijavila sva se sošolec Jure Vogelnik in jaz. Kmalu sva dobila dopis iz omenjenega podjetja, ki se je glasil:

»V kratkem vas bo obiskal naš sekretar tovariš Jože Reinsberger glede sklenitve pogodbe.

*Moji sošolci TSS, gojenci internata, na II. mednarodnem lesnem sejmu na Gospodarskem Razstavišču v Ljubljani od 22. 5.–30. 6. 1958 (osebni arhiv).
Stojijo: Božidar Markič, Stane Vesel, Jože Korber, Franc Miklavc in Janez Stare; zadaj: Jože Gruden, Marko Černetič in Alojz Medle.*

V Domu TSS na Vidovdanski 9 (osebni arhiv).

S tovariškimi pozdravi.

Smrt fašizmu, svoboda narodu!«

Že v mesecu oktobru, ko smo ravno pisali tiho vajo iz nemščine, naju je obiskal tov. Reinsberger. Moral je počakati do konca šolske ure. Podpisala sva vsak svojo pogodbo o štipendiranju za mesečni znesek 6000 dinarjev, od prvega marca 1959 do konca četrtega letnika oz. do tridesetega junija 1960. Pogodbo nama je za LIP Maribor podpisal takratni direktor ing. Drago Volk. Ob podpisu pogodbe nama je zaželel uspešno končanje šolanja.

Ker smo nemščino imeli že v nižji gimnaziji, snovi nisem obnavljal. To se je obema maščevalo, saj sva takrat namesto petic pisala – Jure enko, jaz pa minus dve.

V zimskih počitnicah sem v januarju 1959 sodeloval tudi na tekmovanju v smučarskih skokih v Ribnici na tridesetmetrski skakalnici. Seveda sem bil brez treninga, imel pa sem še izposojene smuči. Kljub temu se mi je posrečil en skok dolžine sedemindvajset metrov. Boljši skakalci so dosegali dolžine med triintridesetimi in štiriintridesetimi metri. Na tekmi je med gledalci navijal tudi moj najboljši prijatelj in sošolec, dolgo že pokojni Tine Lovšin. Bil je doma iz vasi Breže pri Ribnici.

Zelo dobro sem bil zapisan pri profesorici slovenščine Anžičevi. Nekaj nas je imelo tudi abonma v ljubljanski drami, zato smo jo srečevali ob pavzi med predstavo na hodniku. Nekega dne smo se učili o Simonu Gregorčiču. Jaz sem imel kot navadno probleme z matematiko, zato se za slovenščino nisem posebno pripravljaj. Toda Simon Gregorčič je bil poleg Prešerna njen najljubši pesnik (bila je tudi katoliška vernica). Čez nekaj dni me je poklicala k tabli, da povem, kar vem o Simonu Gregorčiču. Povedal sem, kar sem si zapomnil. Dejala je: »Gruden, Gruden, razočarali ste me, mislila sem, da znate o Gregorčiču več kot samo za – dve, se slišiva drugič.«

Žal mi je bilo, da sem profesorico slovenščine razočaral. Zato sem se naučil snov o Simonu Gregorčiču na pamet. Tudi njegovo pesem Soči sem obnovil in se pripravil, da jo deklamiram. Javil sem se, da popravim oceno in znova pridobim njeno zaupanje. Uspelo mi je.

Šolsko leto 1958/59 se je bližalo koncu. Spet sem imel težave pri mehaniki pri cand. ing. Radu Kregarju ml. Komaj sem se rešil popravnega izpita. Proti koncu junija smo dobili spričevala. Razred sem izdelal z dobrim uspehom. Nekaj mojih sošolcev (tisti iz internata) se je odločilo, da gremo na Rožnik proslavit uspešno končan tretji letnik TSS. V ekipi smo bili: Edvard Anderlič, Valentin Lovšin, Janez Stare in jaz. V gostilni na Rožniku smo si privoščili sendviče in seveda pili smo vino. Izračunal sem, da je na vsakega prišlo 1,3 litra vina. Ko smo se proti večeru vračali, smo se ustavili še v gostilni Šestica, kjer smo popili še vsak po dva decilitra vina. Nekoliko okajeni smo se po enaindvajseti uri vračali v internat na Vidovdanski. Sobo smo imeli v drugem nadstropju. Ko sem šel po stopnicah, sem se spotaknil. Nisem imel refleksa, da bi se ulovil. Padel sem tako nesrečno, da so mi odleteli trije sprednji zobje zgoraj. Tisto noč sem samo čakal jutro. K sreči je

*Ekскурzija v KLI Logatec, III. letnik, 1959,
sošolci Jože Gruden, Tine Lovšin, Miro Rode (osebni arhiv).*

imela moja mama v Ljubljani v Šiški dobrega zobozdravnika dr. Oblaka. Namesto da bi odšel domov na počitnice, sem odšel k zobozdravniku. V dveh dneh sem imel tri nove zobe nasajene na še zdrave korenine. Doma nekaj časa nisem povedal, kaj se mi je zgodilo. Seveda, ko je prišel račun od dr. Oblaka, pa sem mami povedal, kaj se mi je zgodilo. Nikakor nisem omenjal pitja alkohola.

Zadnjo počitniško prakso sem opravil pri Elanu v Begunjah. Sošolec Jure Vogeljik mi je uredil, da sem lahko stanoval in se hranil pri njegovih starših v Radovljici. Bili so kmetje, zato sem lahko nekajkrat pomagal pri poljskih delih. V Elanu sem se posebej seznanjal s postopkom izdelave smuči in športnega orodja (moja diplomska naloga ima naslov Lepljenje športnega orodja in projektiranje proizvodnega procesa za švedski ribstol 280).

Ko sva končala počitniško prakso v Elanu, sva šla po Elanovi sindikalni ceni na morje. V Selcah so imeli svoje letoviščne – montažne hišice. Najprej sva štopala, a nama ni uspelo. Zato sva se odpeljala z avtobusom v Selce. Tam sva spoznala dve dekleti, doma iz Medvod. Jure je pri eni imel kar dobre možnosti. Jaz sem bil za take reči še prezelen.

S predstojnikom lesno-industrijskega odseka ing. Milošem Slovnikom in nekaterimi profesorji smo imeli številne strokovne ekskurzije po lesarskih podjetjih Slovenije. Ogedali smo si proizvodna podjetja: Liko Vrhnika, Stol Kamnik, Lesna Slovenj Gradec in Tovarno meril, Novoles Novo mesto, Lip Bled, Elan Begunje, KLI Logatec, LIP Mozirje, Brest Cerknica, Meblo Nova Gorica, Sora Medvode, Utenzilijo Ljubljana, Kopitarno Sevnica in druga.

*Ekskurzija v Podpeč, III. letnik, 1959,
stojim zadaj, tretji z desne (osebni arhiv).*

*Ekskurzija v Novo Gorico, IV. letnik, 1960, sošolci:
Jože Gruden, Miro Rode in Ciril Mrak (osebni arhiv).*

Sošolci TSS – IV. letnik, 1959, v razredu na Aškerčevi 9 (osebni arhiv).
 Spredaj: Franc Kröpfl, Breda Pipan, cand. ing. Rado Kregar ml., Sonja Grom
 in Katarina Kornhauser; druga vrsta: Ciril Mrak, Valentin Lovšin, Jože
 Gruden, Miro Rode, Martin Kač in Edvard Anderlič.

Podpisi sošolcev TSS, IV. letnik, 1959 (osebni arhiv).

Maja 1960 smo zapeli Gaudeamus igitur (osebni arhiv).

Levo spredaj: učitelj Roman Dekleva, Janez Stare, Edvard Anderlič, Avgust Petrovčič, Janez Gril, prof. Alojz Šegula (razrednik), desno ing. Miloš Slovnik.

V četrtem letniku v šoli nisem imel posebnih težav. V internatu smo se preselili v novejšo stavbo B. Tam smo v prostem času igrali tarok. Zame so sošolci pri igri menili, da igram znanstveni tarok (ker sem precej razmišljal med igro). Pogosto sva s prijateljem Tinetom hodila v kino, zlasti na večer, ko smo drugi dan pisali matematično nalogo. On je navadno dobil oceno 3-4, jaz pa 2. Včasih sva si v Daj-damu privoščila tudi hrenovko in kot sladico kremno rezino.

V mesecu aprilu in maju 1960 sem pripravil diplomsko nalogo z naslovom: Lepljenje športnega orodja in projektiranje proizvodnega procesa za švedski ribstol. Nalogo sem uspešno zagovarjal v juniju. Dijaki smo ob koncu zapeli Gaudeamus igitur, se slikali na stopnišču šole in predali ključ tretješolcem. Nagovor sem pripravil jaz. Sprehodili smo se po ljubljanskih ulicah in zvečer pripravili maturantsko srečanje brez plesa, ker smo imeli v razredu samo tri dekleta. Vem, da sem vabil neko dekle, ki sem jo bežno spoznal na plesu v internatu, dobil sem celo njeno pismo, da se ne more udeležiti srečanja.

Moji učitelji, profesorji in inženirji na TSS v Ljubljani so bili:

- Miloš Slovnik: anatomija in tehnologija lesa, org. proizvodnje, mehanska predelava lesa,
- Cveta Peterca: sušenje lesa,
- Roman Dekleva: konstrukcijsko risanje,
- Jože Borštnar: brušenje rezil, praktično delo,
- Franc Kvaternik: fizika,
- Rado Kregar st.: gradbeništvo,
- Rado Kregar ml.: opisna geometrija, mehanika,
- Janko Ženko: strojni elementi,
- V. Rebolj: gozdarstvo,
- Alojz Šegula: matematika,
- Anžičeva: slovenščina,
- Frelichova in Elizabeta Škof: nemščina,
- Drago Kajfež: izmera lesa,
- brata Kosec: fizkultura.

Naj zaključim pisanje o dijaških letih v Ljubljani. Bili so veseli in tudi žalostni dnevi tako v šoli, internatu, na počitniški praksi kot doma. V moji generaciji 1959/60 ja končalo šolanje dvaintrideset dijakov in dijakinj, in sicer: Amon Aleksander, Anderlič Edvard, Brložnik Bogomir, Černetič Marko, Dovč Marjan, Dovžan Stanislav, Flajs Janez, Gril Janez, Grom Sonja, Gruden Jože, Kač Martin, Kalan Lovro, Krepfl Franc, Korber Jože, Kornhauser Katarina, Kušar Jože, Lovšin Valentin, Markič Božidar, Medle Alojz, Miklavc Franc, Mrak Ciril, Petrovčič Avgust, Pipan Breda, Pungartnik Ciril, Rode Miro, Stare Janez, Trojar Andrej, Valenčak Drago, Vesel Stane, Vidovič Damjan, Vogelnic Jurij in Žnidaršič Peter.

Srečali smo se najprej po desetih letih, nato vsakih pet let, sedaj pa imamo srečanja vsako leto, vsakič v drugem kraju. V moji generaciji sta dva doktorja znanosti (Korber, Kušar), en magister (Mrak) in štirje dipl. inženirji. Srečanja se sedaj udeležujejo tudi naše življenjske sopotnice, saj nas počasi kosi bela smrt. Petdeseto obletnico mature smo praznovali v Ljubljani. Na magistratu nas je sprejel župan Zoran Janković in nam poklonil za spomin lončke s svojim podpisom. »Ljubljana je lepo mesto.« Ob obisku Srednje lesarske šole nam je ravnateljica mag. Majda Kanop razkazala prenovljene sodobne učilnice na Aškerčevi in nam poklonila Zbornik ob 120-letnici Srednje lesarske šole v Ljubljani.